

Temat lekcji:

Podzielone społeczeństwo. Wiek XX – czas „segregacji rasowej”

Autor:

Łukasz Migniewicz

1. INFORMACJE WSTĘPNE

Wiek XX dla wielu wizjonerów jawił się jako czas niezwyklego postępu technologicznego. Pozornie błogie lata la belle époque dawały ułudę wiecznie trwającego pokoju. I wojna światowa przekreśliła płonne nadzieje na powiązanie ludzkiego rozwoju z pokojową egzystencją. Kiedy przestały grzmieć pociski na frontach, wielu wydawało się, że człowiek znów powróci na tory pokojowego współistnienia. Spodziewany wiek pokoju, na straży którego miała stać Liga Narodów, okazał się czasem pogardy. W Europie dojrzywały totalitaryzmy, pragnące stworzyć nowego człowieka. W żadnym z nich nie było miejsca na wolność jednostki. Wkrótce głoszone w ich ramach idee, miały przynieść zagładę dziesiątkom milionów ludzi. Nawet po ostatecznej klęsce III Rzeszy, tworze nazistowskiego totalitaryzmu, segregacja rasowa, zniewolenie i czystki etnicznej przetrwały.

Prezentowany scenariusz pozwala zapoznać się z polityką narodowościową w III Rzeszy oraz podobnymi do niej rozwiązaniami funkcjonującymi w XX w. na świecie – amerykańską segregacją oraz apartheidem. Choć tylko totalitaryzm niemiecki w konsekwencji doprowadził do zagłady niemal całego narodu żydowskiego, to w swoich początkowych założeniach nie odbiegał od funkcjonujących niegdyś rasistowskich rozwiązań prawnych w Ameryce i Afryce.

Głównym celem zajęć jest umożliwienie uczniom poznania, do czego prowadzi wcielenie w życie nienaukowej teorii rasizmu oraz podobieństw jej stosowania w różnych rejonach świata. Niezwykle istotnym jest także uwrażliwienie na problem antysemityzmu i rasizmu, które stale są obecne w debacie publicznej.

Scenariusz jest przeznaczony do realizacji w szkole podstawowej. Możliwe jest wykorzystanie go na zajęciach interdyscyplinarnych łączących zagadnienia z zakresu języka polskiego, historii i wiedzy o społeczeństwie.

Przed realizacją zajęć, dla łatwiejszego zrozumienia treści, warto przeprowadzić wcześniej zajęcia obejmujące zagadnienia z zakresu praw człowieka wraz z przypomnieniem korzeni teorii rasizmu oraz wskazaniem mechanizmów „poszukiwania wroga” typowym dla ustrojów totalitarnych. Scenariusz może być także wykorzystany na zajęciach wiedzy o społeczeństwie w tematach dotyczących praw człowieka.

Zadania zostały przygotowane w oparciu o ekspozycję Nieukończone życia, dlatego przed rozdaniem tekstów źródłowych uczniowie powinni zwiedzić wystawę i zapoznać się z jej częściami. Wstęp i omówienie rezultatów przeprowadzamy w sali warsztatowej na terenie ekspozycji.

Uwagi: poszczególne elementy scenariusza można modyfikować celem dostosowania ich do odbiorców.

2. POZIOM EDUKACYJNY

klasa VIII szkoły podstawowej

3. CZAS TRWANIA LEKCJI

2x 45 minut

4. ODNIESIENIE DO PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Etap kształcenia: II; Szkoła Podstawowa klasa VIII

Cele kształcenia

I.1, II.1, II.3, II.4, II.5, III.2, III.3, III.4

Treści nauczania

XXVII.3, XXXI.3, XXXIII.2

→ 5. CELE OPERACYJNE LEKCJI

Uczeń:

- przedstawia regulacje prawne III Rzeszy dotyczące segregacji rasowej,
- wyjaśnia ideologiczne pochodzenie przepisów prawnych zastosowanych przez nazistów w ustawach norymberskich,
- wyjaśnia pobudki i ocenia postawy ludności wobec polityki nazistowskiej,
- charakteryzuje apartheid oraz amerykańską segregację rasową,
- potrafi znaleźć analogie w odmiennych od siebie systemach,
- potrafi dokonać oceny prowadzonej polityki segregacji rasowej oraz zna jej skutki w tym jej związek z ludobójstwem,
- wykorzystuje materiały źródłowe do tworzenia narracji historycznej,
- wykorzystuje nabytą wiedzę do tworzenia nowej informacji,
- analizuje teksty źródłowe i zdjęcia, wskazując związki przyczynowo-skutkowe.

→ 6. METODY I FORMY PRACY

- rozmowa nauczająca,
- dyskusja,
- praca w grupach,
- burza mózgów,
- analiza materiałów źródłowych, tekstów oraz ilustracji.

→ 7. STRUKTURA LEKCJI

○ CZEŚĆ I – 10 minut

Czynności organizacyjne

Nauczyciel wyjaśnia uczniom w jakim miejscu się znajdują i jaką rolę pełniło (pełni). Następnie wraz z uczniami przeprowadza krótki rekonesans po wystawie Nieukończone życia. Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że celem warsztatów jest rekonstrukcja sytuacji ludności żydowskiej w Niemczech

w pierwszych latach rządów partii nazistowskiej oraz próba porównania funkcjonującego w III Rzeszy ustawodawstwa z obecną do lat 60-tych XX w. w USA segregacją i do lat 90-tych w RPA apartheidem. Ich celem będzie znalezienie podobieństw i różnic w oparciu o poszczególne części wystawy oraz materiały źródłowe przygotowane przez nauczyciela.

○ **CZĘŚĆ II – 25 minut**

Praca w 4 grupach

Uczniowie dzielą się na 4 równe grupy. Każda z nich otrzymuje jeden z czterech tekstów źródłowych.

- **Grupa 1** Fragmenty ustaw norymberskich (załącznik 1).
- **Grupa 2** Fragmenty dzienników Williogo Cohna (załącznik 3).
- **Grupa 3** Fragmenty praw Jima Crowa (załącznik 2).
- **Grupa 4** Fragment artykułu P.P. Adamskiego „Apartheid” (załącznik 4).

Zadaniem dla każdej z grup będzie zapoznanie się z otrzymanym tekstem źródłowym oraz odpowiedzenie na pytania:

1. Wymień jakie represje spadały na ludzi uznanych za „gorszych”?
2. Jakie zastosowano kryteria podziału ludności na uprzywilejowaną i pozbawioną większości praw?
3. Jakie skutki niesło za sobą restrykcyjne stosowanie przyjętego prawodawstwa?
4. Korzystając ze źródła oraz wiedzy własnej, spróbuj przedstawić postawę społeczeństw wobec rasistowskich przepisów prawnych.

Każda z grup prezentuje rezultaty swojej pracy. Następnie nauczyciel rozpoczyna dyskusję, prosząc o wskazanie podobieństw i różnic w systemach prawnych III Rzeszy, USA i RPA w XX w.

○ **CZĘŚĆ III – 40 minut**

Praca w 4 grupach

Po zapoznaniu się z tekstami źródłowymi oraz dyskusji uczniowie w ustalonych w części II grupach przechodzą do pracy w oparciu o materiały na wystawie. Nauczyciel prosi o wykonanie trzech zadań, do których

konieczne będzie wykorzystanie informacji umieszczonych na poszczególnych częściach ekspozycji Nieukończone życia:

1. **Znajdźcie informacje dotyczące sytuacji gminy żydowskiej we Wrocławiu od wieków średnich do lat 30-tych XX w. Podajcie wydarzenie, które według was było momentem kulminacyjnym prześladowań wrocławskich Żydów.**
2. **Porównajcie losy postaci, bohaterów wystawy z sytuacją mieszkańców RPA w czasach apartheidu oraz Afroamerykanów w czasach obowiązywania przepisów „Jima Crowa”.**
3. **Wybierzcie jedną z postaci i zmieńcie jej losy zakładając, że do władzy nigdy nie doszliby naziści i nie funkcjonowałyby ustawy norymberskie.**

W trakcie pracy uczniowie swobodnie przemieszczają się po wystawie. Po upływie wyznaczonego czasu prezentują rezultaty swojej pracy w sali warsztatowej.

○ **CZĘŚĆ IV – 15 minut**

Podsumowanie:

Na zakończenie nauczyciel prosi o stworzenie grafu – mapy mentalnej, której centralnym hasłem będą słowa: **„Podzielone społeczeństwo”**. Wykorzystując efekty swojej dotychczasowej pracy uczniowie, wspólnie, bez podziału na grupy, tworzą zestaw słów związanych z segregacją rasową i dyskryminacją. Do każdego z haseł dodają sposoby przeciwdziałania negatywnym zjawiskom, które stopniowo zapelniają graf. W ten sposób powstają dwa katalogi. Jeden, negatywny, pokazujący drogę do zbrodni. Drugi, pozytywny, zawierający sposoby jej przeciwdziałania.

~~~~~ **PROPONOWANE ZADANIE DOMOWE:**

Historia kołem się toczy? Czy współczesny świat jest wolny od rasizmu? Odpowiedź uzasadnij.